

YÊN LĂNG NHĨ T CÔ CHÂU

Dĩ ng Xuân Quang

“Yên Lăng nhĩ t cô Châu” là i khĩ ng dĩ nh vĩ vĩ trí sĩ mĩ t dĩ c dĩ áo mà “bĩ c dĩ an h” Nguyĩ n Tài Cĩ n dĩ nh cho ngĩĩ i nĩ dĩ ng nghiĩ p thĩn thiĩ t cĩ a mĩnh. Phĩ ng phĩ t dĩu dĩ, chúng ta bĩ t gĩ p sĩ hĩm hĩ nh trong iĩ chĩ i chĩ hai iĩ p nghiĩ và cũng cĩ sĩ tinh tĩ cĩ a mĩ t dĩ mĩ t hiĩ u iĩ dĩ. Hĩnh iĩ nh dĩ m chĩ t dĩĩ ng thi gĩ i lĩn sĩ cĩ dĩ cĩ cĩ a mĩ t con thuyĩ n chĩ i vĩ i giĩ a khĩi sĩng mĩnh mang. Dĩĩ ng nhĩ suĩ t cuĩ c dĩ i cĩ a vĩ nĩ giĩo sĩ ngĩn ngĩ hĩ c Viĩ t Nam dĩ u tiĩn này, ít cĩ lúc Bà dĩĩ c trĩ i lĩng trĩ n vĩ n. Bà iĩ ng iĩ sĩ ng, iĩ ng iĩ suy tĩ và iĩ ng iĩ cĩ ng hiĩ n. Nhĩ ng chĩ ng phĩ i Goethe dĩ tĩ ng chiĩm nghiĩ m: “Tĩnh cĩch dĩ ng nĩn trong bĩo tĩp cĩn Trĩ tuĩ hĩnh thĩn trong yĩn tĩnh” dĩ sao. Cĩ iĩ chĩnh vĩ cĩ nhĩ ng khoĩ ng iĩ ng iĩ y mà Gs Hoĩng Thĩ Châu dĩ gĩ i tĩ ng hĩ c giĩ i và cuĩ c dĩ i nhĩ ng cĩng trĩnh cĩ giĩ trĩ hĩ c thuyĩ t trĩn nĩm mĩ ng nghiĩn cĩ u mà suĩ t hĩ n 50 nĩm qua Bà trĩn trĩ tĩm tĩi và suy ngĩ m.

1. Nĩm 1962, sau khi tĩ t nghiĩ p chuyĩn ngĩnh Ngĩ vĩn tĩ i dĩ i hĩ c Tĩ ng hĩ p Lomonosov (Liĩn Xĩ) trĩ vĩ nĩĩ c thĩm giĩ ng dĩ y tĩ i khoa Ngĩ vĩn – dĩ i hĩ c Tĩ ng hĩ p Hà Nĩ i, cĩ giĩo Hoĩng Thĩ Châu dĩ xĩc dĩ nh vĩ trí cĩ a mĩ t ngĩĩ i nghiĩn cĩ u ngĩn ngĩ hĩ c bĩ ng bĩi viĩ t thuyĩ c lĩnh vĩ c dĩ a danh hĩ c mà tĩ i nay sau nĩ a thĩ kĩ vĩ n là mĩ t cĩng trĩnh giĩ trĩ tĩĩ ng chĩ ng nhĩ thĩn huyĩ n thoĩ i – *Mĩ i liĩn hĩ vĩ ngĩn ngĩ cĩ dĩ i dĩ Đĩng Nam Á qua mĩ t vĩi tĩn sĩng* (1964/1966). Tĩ vĩ c phĩ c nguyĩn dĩ ng cĩ “*khĩloong” cĩ a tĩ “sĩng” trong tĩĩ ng Viĩ t hiĩ n dĩ i, tĩc giĩ dĩ khĩ ng dĩ nh dĩĩ c vĩi trĩ thĩm giĩ nhĩ là mĩ t thĩn tĩ cĩ u thĩn khĩ nhĩ u tĩn sĩng iĩ Viĩ t Nam, thĩ m chĩ mĩ i liĩn hĩ giĩ a tĩn cĩc dĩng sĩng dĩ vĩĩ t rĩ khĩ i lĩnh thĩ biĩn giĩ i Viĩ t Nam hĩnh chĩnh mà bĩo gĩ m cĩ mĩ t vĩng vĩn hĩi rĩ ng iĩ n nĩ m giĩ a sĩng Trĩĩ ng Giĩng cĩ a Trĩng Quĩ c và sĩng Saluen cĩ a Myanmar. Sĩng bĩi viĩ t khĩng dĩ n giĩ n chĩ dĩ ng iĩ i nhĩ tĩ a dĩ dĩ giĩ i hĩ n phĩ m vĩ khĩ o sĩt tĩn sĩng cĩ a khu vĩ c Đĩng Nam Á mà cĩn qua dĩ dĩ trĩnh bĩi mĩ t sĩ vĩ n dĩ cĩ sĩ trong nghiĩn cĩ u dĩ a danh hĩ c. Ngĩy tĩ rĩ t sĩ m, Bà dĩ cĩ gĩ ng thoĩt rĩ khĩ i khuyĩn hĩĩ ng giĩ i thĩch dĩ a danh theo kiĩ u dĩ a phĩĩ ng chĩ, tĩ nguyĩn hĩ c dĩn giĩn mà tĩ p cĩ n dĩ a danh hĩ c tĩ phĩĩ ng phĩp ngĩn ngĩ hĩ c iĩ ch sĩ. Phĩ i chĩng nhĩ ng vĩ n dĩ lý luĩ n và phĩĩ ng phĩp này chĩnh là cĩ sĩ cho nhĩ ng nghiĩn cĩ u tĩ p sau cĩ a Bà theo hĩĩ ng iĩ ch dĩ i, chĩ ng hĩ n nhĩ tĩm hiĩ u *Tĩ nguyĩn cĩ a tĩn sĩng Bĩ ch dĩ ng* (1995), *Tĩm hiĩ u tĩ nguyĩn nhĩ ng tĩ chĩ cĩc phĩĩ ng tĩ n vĩ n chuyĩ n dĩĩ ng thĩ y*

ngiên cĩ u vĩ các phĩĩ ng ngĩ cĩ a tiĩ ng Viĩ t. Có thĩ không khó khăn, khi nhĩ n ra rĩ ng cuĩ n sách là kĩ t tinh cĩ a nhĩ ng trĩ trĩ suy tĩ trong hĩ n 30 năm quan tâm tĩ i đĩ a hĩ t nghiĩn cĩ u này tĩ nhĩ ng bài viĩ t giĩ i thiĩ u vĩ phĩĩ ng ngĩ thông qua mĩ t bình đĩ n đĩ nhĩ n thĩ y nhĩ t là tĩ đĩ a phĩĩ ng

Vài nhĩ n xét vĩ quá trình tiêu chuĩ n hóa tiĩ ng Viĩ t thĩ hĩ n qua cách dùng tĩ đĩ a phĩĩ ng trong sách vĩ , báo chí trĩĩ c và sau Cách mĩ ng tháng Tám (1970), đĩ n nhĩ ng

bài viĩ t mang tính chuyên môn hĩ n nhĩ m giĩ i thiĩ u khái niĩ m nhĩ

Thĩ ngĩ và làng xã Viĩ t Nam

(1978) hay đĩ nh hình, phân biĩ t khái niĩ m nhĩ

Soát lĩ i cách nhĩ n thĩ c mĩ t sĩ khái niĩ m ngôn ngĩ hĩ c

(1979), cho tĩ i nhĩ ng bài viĩ t nghiĩn cĩ u đĩ c đĩ m cĩ a mĩ t sĩ phĩĩ ng ngĩ nhĩ

Vài nét vĩ sĩ thay đĩ i ngĩ âm tiĩ ng Viĩ t trong nông thôn hĩ n nay (qua kĩ t quĩ đĩ u tra thĩ ngĩ

ĩ Vĩnh Linh và Thái Bình)

(1972),

Vĩ bĩ n phĩĩ âm ngĩ c hóa còn lĩ i trong tiĩ ng Viĩ t vùng bĩ c Bình Trĩ Thiên

(1988). Thĩ c nhĩ tên cuĩ n sách trong lĩ n xuĩ t bĩ n đĩ u tiên y, tiĩ ng Viĩ t trên mĩ i miĩ n cĩ a Tĩ Quĩ c đĩĩ c mô tĩ mĩ t cách hĩ thĩ ng và chuĩ n xác. Nhĩ ng Hoàng Thĩ Châu không mô tĩ chĩ vĩ đĩ mô tĩ. Bà đã rĩ t khoa hĩ c khi phân vùng ba phĩĩ ng ngĩ Bĩ c – Trung – Nam vĩ i hai vùng đĩ m chuyĩ n tiĩ p là Thanh Hóa và Thĩ a Thiên - Huĩ đĩ rĩ i đĩ tĩ i kĩ t luĩ n phĩĩ ng ngĩ Trung là cĩ hĩ n cĩ , phĩĩ ng ngĩ Bĩ c là mĩ t bĩĩ c hiĩ n đĩ i hóa cĩ a phĩĩ ng ngĩ Trung và sau cùng phĩĩ ng ngĩ Nam đĩĩ c xây đĩ ng trên nĩ n phĩĩ ng ngĩ Bĩ c có hĩ n dung vĩ i tiĩ ng Hán, tiĩ ng Khmer và tiĩ ng Chăm. Bà đã thĩ t tinh tĩ khi nhìn sĩ khác nhau cĩ a tiĩ ng Viĩ t trên các vùng miĩ n không gian đĩ a lý đĩ thĩ y sĩ biĩ n đĩ i cĩ a tiĩ ng Viĩ t trong thĩ i gian lĩ ch sĩ. Vĩ i tĩ m nhìn rĩ ng và sâu này, Bà đã gĩp cho Viĩ t ngĩ hĩ c mĩ t hĩĩ ng đĩ mĩ i mà trĩĩ c Bà chĩ a có đĩ nh hình và có lĩ sau Bà liĩ u chĩ c có ai? Tĩĩ ng chĩ ng sau mĩ y chĩ c năm bĩ n bĩ mà đĩ m say đĩ tĩ i ngày nhĩ ng nĩ n móng đĩ u tiên cĩ a mĩ t phân ngành mĩ i đĩĩ c xây đĩ ng đã là lúc Bà có thĩ nghĩ ngĩ i nhĩ ng đĩĩ ng nhĩ trái tim yêu tiĩ ng Viĩ t y thĩi thúc đĩ khĩ i óc mĩ n tiĩ p kia không ngĩ i nghĩ. Sau sĩ “khai sinh” cĩ a ngành phĩĩ ng ngĩ hĩ c, Bà tiĩ p tĩ c công viĩ c cung cĩ p tri thĩ c khái quát vĩ phân ngành này bĩ ng nhĩ ng bài viĩ t mang tính chĩ t tĩ ng lĩĩ c. Bà trình bày

Ngành Phĩĩ ng ngĩ hĩ c Viĩ t Nam hôm qua và hôm nay

(1991) đĩ tĩ ng kĩ t hĩ i nghĩ Phĩĩ ng ngĩ tiĩ ng Viĩ t tĩ chĩ c vào tháng 6/1989 tĩ i khoa Ngĩ vĩn – Đĩ i hĩ c Tĩ ng hĩ p Hà Nĩ i và giĩ i thiĩ u công trĩn Tiĩ ng Viĩ t trên các miĩ n đĩ t nĩĩ c bĩ y giĩ vĩ a đĩĩ c xuĩ t bĩ n – hai sĩ kiĩ n có vĩ trí đĩ c biĩ t trên tiĩ n trĩn phát trĩĩ n ngành phĩĩ ng ngĩ hĩ c nĩĩ c ta. Bà viĩ t

50 năm hòa nhĩ p phĩĩ ng ngĩ , thĩ ngĩ vào ngôn ngĩ toàn dân

(1995) đĩ gĩp mĩ t tiĩ ng nói chuyên môn vào công cuĩ c chuĩ n hóa tiĩ ng Viĩ t. Và ĩ đĩu đó, nhĩ ng bài viĩ t vĩ nhĩ ng đĩ c trĩ ng trong tiĩ ng nói cĩ a mĩ t đĩ a phĩĩ ng nào đó lĩ i đĩĩ c Bà nghiĩn cĩ u và công bĩ .

Vĩ mĩ t ngôn ngĩ lai (lingua-franca) ĩ Hĩ i An – Đà Nĩ ng vào thĩ kĩ XVIII

(1991) đã giĩp chúng ta hiĩ u hĩ n vĩ mĩ t đĩ c trĩ ng ngôn ngĩ cĩ a vùng đĩ t thĩĩ ng cĩ ng, vĩ n là nĩ i giao lĩ u cĩ a tiĩ ng Viĩ t và nhiĩ u ngoĩ i ngĩ trong quá khĩ .

Sĩ hình thành mĩ t phĩĩ ng ngĩ ngoài lĩnh thĩ quĩ c gia

(2000) lĩ i giĩ i thiĩ u vĩ mĩ t hiĩ n tĩĩ ng rĩ đĩ c biĩ t cĩ a nhĩ ng ngĩĩ i dân Kinh tĩ c tĩ i Đông Hĩ ng (Quĩ ng Tây, Trung Quĩ c) đã giĩ gĩn và phát trĩĩ n tiĩ ng nói cĩ a tĩ tiên Viĩ t sau gĩ n năm thĩ kĩ tha hĩĩ ng. Đĩ c biĩ t, vĩ i xĩ Huĩ quĩ hĩĩ ng, Bà đã dành nhiĩ u tâm huyĩ t vĩ i bĩ n báo cáo

Tĩ ng Huĩ thuĩ c vùng phĩĩ ng ngĩ nào?

trong Hội thảo khoa học Tiếng Huế - Ngôn ngữ Huế - Văn hóa Huế (tổ chức vào dịp Festival Huế 2004). Chủ đề về kho tàng 6 trang giấy, bài viết đã công bố thông qua những phức tạp của di sản trình lịch sử phát triển của tiếng Huế mà xác định được những điểm điếm của bản, để minh chứng cho kết luận và vị trí bản của điểm, vùng chuyển tiếp giữa phương ngữ Trung và phương ngữ Nam đã được đề cập tới trong 15 năm trong Tiếng Việt trên các miền đất nước. Cuộc sách, không được thu nhận chỉ là một công trình tiếng kết hợp nghiên cứu đã được đào sâu trong hơn 30 năm của tác giả. Vẫn còn rất nhiều miền đất nước cần nghiên cứu riêng có trong tiếng nói, ở đâu đó bên dưới những trang giấy tiếng tinh của những lời tái bản còn là những ghi chép và công việc hi vọng mong dành cho những người đi sau.

3. Khi nhìn vào thời điểm công bố của danh mục công trình khoa học, rất có thể sẽ có suy nghĩ cho rằng việc nghiên cứu Ngôn ngữ các dân tộc thiểu số của GS Hoàng Thị Châu là một hướng đi mới, chủ đề trong quá trình nghiên cứu về địa danh cũng như trên những công trình nghiên cứu đã tìm hiểu về phương ngữ. Thực tế đôi khi lại không như những gì chúng ta vẫn thấy và có thể suy luận theo lý lẽ thông thường. Có ai ngờ rằng một cô nữ sinh Đông Khánh lại là một chuyên sĩ cách mạng kiên trung đến nỗi trở thành một nữ báo chí ba đã được Tổ chức giúp rút chuyển ra Bắc rồi về quê hương Liên Xô. Những tháng ngày học tập ở Đại học Lomonosov danh tiếng là những ngày tháng Bà mang nhiệt huyết suy nghĩ. Những người bạn Nga, rồi đây sẽ trở thành những cô giáo dạy ngôn ngữ và văn học Nga tại các trường phổ thông. Còn Bà, Bà sẽ làm gì? Việt Nam là một quốc gia đa dân tộc và còn biết bao nhiêu dân tộc thiểu số chờ đợi sự giúp đỡ. Bà hiểu trách nhiệm của mình là tìm hiểu về ngôn ngữ của các dân tộc thiểu số ở Việt Nam để giúp họ bảo tồn văn hóa của chính họ. Phải chăng, vì một tiêu ban đầu ỹ mà sau này Bà đến với thơ hóa tiếng bản của để cùng những người xây dựng bề mặt Việt hóa cho các dân tộc thiểu số ở nước ta. Xác định cho mình được những nghiên cứu, Bà đặt mình trong môi trường học tập hàn lâm mà sôi nổi, trong không khí nghiên cứu cởi mở mà chuyên sâu của một trong những cơ sở khoa học hàng đầu thế giới về ngôn ngữ. Bà nghiêm túc lắng nghe những bài giảng về tiếng Hy Lạp cổ, tiếng Latinh cổ, tiếng Slav cổ và mối quan hệ hàng “chợ chợ” của chúng, rồi miệt mài ký âm những ngôn ngữ xa lạ thuộc cả ba nhánh Đông, Tây và Nam của tiếng Slav. Để được hàng tuần lại thấy bóng dáng của một nữ sinh viên gốc Á sống bôn ba qua sân rộng đường Việt Nam Phương Đông tham gia những buổi học về tiếng Thái, tiếng Miến. Thấm chí, không để thời gian lên lớp, Bà còn được một người bạn Nga, mà sau này cũng trở thành một nhà Việt ngữ học khâm kính – GS Lekomtsev, đi học học rồi giảng dạy tiếng bài về tiếng Indonesia. Các bài giảng về các ngôn ngữ Đông sang Tây ỹ đã chuyển bại cho Bà những hành trang về lý luận và phương pháp để đi vào nghiên cứu ngôn ngữ các dân tộc thiểu số Việt Nam sau này. Khác với những người nghiên cứu của mình, chủ tâm đi đến để có những kết quả mô tả tiếng ngôn ngữ dân tộc thiểu số một, Hoàng Thị Châu có một cái nhìn khái quát hơn. Xuất phát từ việc phân tích kho tàng 40 giờ tiếng âm của các ngôn ngữ dân tộc thiểu số đã được khảo sát và miêu tả (bên trong nhà ngôn ngữ học trong và ngoài nước), Hoàng Thị Châu đã so sánh để phân loại *Các loại hình ngữ âm của các ngôn ngữ ở Việt Nam* (1997). Căn cứ vào hệ thống ngữ âm về những điểm về siêu đơn vị (thanh điệu), đơn vị (nguyên âm, bán nguyên âm, phụ âm đầu, phụ âm cuối), Bà đã phân chia loại hình các ngôn ngữ dân tộc thiểu số vào những hệ thống khu biệt nhau: thanh điệu/ phát sinh thanh điệu, nguyên âm của bản/ nguyên âm “lưu phân” (tác giả dùng là “lưu phân” song tôi nghĩ nên dùng là “phân chia”), phụ âm đầu của bản/ phụ âm đầu phụ của họ, phụ âm cuối gồm hai dãy/ phụ âm cuối gồm một họ thanh/ phụ âm cuối

chĩ có mĩ t, hai đĩ n vĩ . Có thĩ nói rĩ ng, viĩ c xác đĩ nh loĩ i hình các ngôn ngữ đĩ a vào ngữ âm đĩ cung cĩ p cho chúng ta mĩ t cĩ m nang tóm tĩ t vĩ các ngôn ngữ dân tĩ c thiĩ u sĩ Viĩ t Nam. Bĩ suy cho cùng, nghiên cĩ u ngôn ngữ dân tĩ c thiĩ u sĩ đĩ u quan yĩ u nhĩ t là miêu tĩ nhĩ ng phĩ i là miêu tĩ trong mĩ i tĩĩ ng liên giĩ a các ngôn ngữ đĩ thĩ y sĩ khu biĩ t mà sĩ đĩ ng. Sĩ khu biĩ t trong mĩ i tĩĩ ng liên đĩĩ c thĩ hiĩ n trong cách phân loĩ i cĩ a Gs Hoàng Thĩ Châu là hoàn toàn tiĩ t kiĩ m. Bà đã nĩ i kĩ t tĩ t cĩ các ngôn ngữ cĩ a Viĩ t Nam lĩ i trong cái khung lĩ n vĩ i nhĩ ng vĩ trí cĩ đĩ nh cho tĩ ng ngôn ngữ . Nũ u loĩ i hình hĩ c ngôn ngữ xác đĩ nh nhiĩ m vĩ là phân loĩ i các ngôn ngữ khác nhau theo bĩ n chĩ t cĩ a tĩ ng ngôn ngữ thì bài viĩ t này đã hoàn thành xuĩ t sĩ c nhiĩ m vĩ bĩ c nhĩ t cĩ a phân ngành này. Song Hoàng Thĩ Châu là con ngữĩ i luôn muĩ n xóa nhòa đi khái niĩ m màu xám đĩ lý thuyĩ t cũng mĩ mĩ xanh tĩĩ i. Bà phân loĩ i loĩ i hình các ngôn ngữ Viĩ t Nam đĩ hĩĩ ng tĩ i viĩ c xây đĩ ng bĩ chĩ cho các ngôn ngữ dân tĩ c thiĩ u sĩ . Tĩ khoĩ ng cuĩ i nhĩ ng năm 80, Bà suy nghĩ nhiĩ u tĩ i chính sách ngôn ngữ Viĩ t Nam bĩ y giĩ và phân tích viĩ c thĩ c hiĩ n đã hiĩ u quĩ và cĩ n bĩ khuyĩ t nhĩ ng gì tĩ hĩĩ ng tiĩ p cĩ n cĩ a mĩ t ngữĩ i nghiên cĩ u ngôn ngữ hĩ c

Vài suy nghĩ vĩ chính sách ngôn ngữ Viĩ t Nam và viĩ c thĩ c hiĩ n chính sách đó (1988). Bà trần trĩ

Tĩ i sao đĩ n nay còn nhiĩ u dân tĩ c chĩ a có chĩ

(1992), đĩ tĩ đó phân tích vai trò cĩ a chĩ viĩ t đĩ i vĩ i đĩ i sĩ ng xã hĩ i cĩ a cĩ dân

Vĩ viĩ c đĩ t và đĩ a chĩ viĩ t các dân tĩ c thiĩ u sĩ vào đĩ i sĩ ng các cĩ dân mĩĩ n núi nĩĩ c ta

(1993). Và Bà đã bĩ t tay vào nghiên cĩ u đĩ xây đĩ ng bĩ chĩ cho các dân tĩ c thiĩ u sĩ Viĩ t Nam bĩ ng mĩ t lĩ i khĩ ng đĩ nh vĩ đĩĩ ng hĩĩ ng tiĩ p cĩ n và giĩ i quyĩ t nan đĩ này

Có thĩ xây đĩ ng mĩ t bĩ chĩ viĩ t chung cho nhiĩ u dân tĩ c

(1993). Cĩ lĩ đĩ ng quan đĩĩ m vĩ i mĩ t vĩ triĩ t gia Tây phĩĩ ng hiĩ n đĩ i chĩ trĩĩ ng “Nhĩ là đĩ p”, Hoàng Thĩ Châu cũng hĩĩ ng vĩ nhĩ ng đĩ u giĩ n đĩ nhĩ t có thĩ - mĩ t bĩ chĩ chung đĩ n giĩ n, tiĩ t kiĩ m có lĩ lĩ i đĩ liĩ n vĩ i khoa hĩ c. Trên cĩ sĩ nhĩ ng nghiên cĩ u đĩ phân chia loĩ i hình các ngôn ngữ Viĩ t Nam, Bà xuĩ t bĩ n mĩ t công trình dày đĩ n vĩ i tĩ a đĩ

Xây đĩ ng bĩ chĩ phiĩn âm cho các dân tĩ c thiĩ u sĩ Viĩ t Nam

(Nxb Văn hóa dân tĩ c 2001, 233tr.). Chuyên khĩ o này có thĩ đĩĩ c hình dung nhĩ nhĩ ng tĩ ng kĩ t quan trĩ ng cĩ a tác giĩ vĩ đĩ c đĩĩ m ngữ âm nhĩ m hĩĩ ng tĩ i phĩ biĩ n bĩ chĩ phiĩn âm cho các dân tĩ c thiĩ u sĩ nĩĩ c ta. Bà chĩ trĩĩ ng xác đĩ nh mĩ t hĩ thĩ ng ký hiĩ u phĩ bĩ sung vào nhĩ ng chĩ cái cĩ bĩ n đĩ có mĩ t hĩ thĩ ng chĩ viĩ t phong phú, có thĩ đĩ pĩ ng nhu cĩ u ghi âm cĩ a nhiĩ u ngôn ngữ khác nhau. Tĩ m quan trĩ ng cĩ a bĩ chĩ này đĩ i vĩ i công cuĩ c bĩ o tĩ n và phát huy giá trĩ văn hóa cĩ a các dân tĩ c là đĩ u không còn phĩ i bàn cãi song viĩ c đĩ m chúng vào cuĩ c sĩ ng lĩ i là mĩ t câu chuyĩ n dài khiĩ n mĩ t ngữĩ i nĩ ng lòng nhĩ Bà năm 2004 lĩ i có mĩ t tham luĩ n giĩ i Hĩ i nghĩ Ngôn ngữ hĩ c liên Á lĩ n VI vĩ i nhan đĩ

Tĩnh hình và chính sách xây đĩ ng và phĩ cĩ p chĩ viĩ t các dân tĩ c thiĩ u sĩ hiĩ n nay

(2005). Bài viĩ t này cung cĩ p nhĩ ng tĩ ng kĩ t mang tĩ m khái quát hóa vĩ tĩnh hình chĩ viĩ t cho các dân tĩ c thiĩ u sĩ cũng nhĩ nhĩ ng kiĩ n nghĩ giĩ i pháp mang tĩ m vĩ mô cĩ a chính sách ngôn ngữ . Đĩĩ ng nhĩ i ngữĩ i phĩ nĩ y luôn có mĩ t cái nhìn thoát khĩ i nhĩ ng chĩ t chĩ i cĩ a lĩ i tĩ duy “chĩ sĩ tĩc làm tĩ , làm tám” mà rĩ ng lĩ n, khoáng đĩ t trong mĩ i vĩ n đĩ , mĩ i lĩnh vĩ c. Tuy nhiên không phĩ i vì vĩ y mà Gs Hoàng Thĩ Châu chĩ i bĩ viĩ c nghiên cĩ u nhĩ ng đĩ c trĩ ng cĩ a ngôn ngữ dân tĩ c thiĩ u sĩ cĩ thĩ . Ví đĩ nhĩ tiĩ ng Chĩm/ Chĩm, Bà đã dành rĩ t nhiĩ u công sĩ c đĩ tìm hiĩ u sĩ hình thành hĩ thĩ ng thanh đĩ u cĩ a tiĩ ng Chĩm. Kĩ t quĩ là báo cáo

Quĩ trình đĩ n tĩ t hóa và hình thành thanh đĩ u trong tiĩ ng Chĩm

(1976, tiĩ ng Nga) mà Bà trình bày tĩ i hĩ i thĩ o khoa hĩ c quĩ c tĩ vĩ các ngôn ngữ có thanh đĩ u Viĩ t Leipzig và hĩ n 10 năm sau Vietnamese Studies đã đĩ ch và in lĩ i (1989). Bà quan sát và phân

tích tiĩ ng Chăm trong sũ liên tĩĩ ng vĩ i tiĩ ng Viĩ t. Quá trình hình thành thanh đĩ u tiĩ ng Viĩ t đã đĩĩ c A.G. Haudricourt chĩĩ ng minh tĩ năm 1954, nhĩĩ ng sũ chĩĩ ng minh đó hoàn toàn trên phĩĩ ng đĩĩ n lý thuyĩĩ t bĩ i thĩĩ c tĩ sũ phát triĩĩ n thanh đĩ u cĩ a tiĩ ng Viĩ t là câu chuyĩĩ n cĩ a quá khĩĩ . Còn thanh đĩ u tiĩ ng Chăm lĩ i đang hình thành trĩĩĩ c mĩĩ t ta. Trong thĩĩ kĩĩ XX, tiĩ ng Chăm đã chuyĩĩ n tĩ mĩĩ t ngôn ngữ đa tiĩĩ t không thanh đĩ u trĩĩ thành mĩĩ t ngôn ngữ đĩĩ n tiĩĩ t có thanh đĩ u. Sau nhiũ u năm suy tĩĩ và thu thĩĩ p thêm ngữ liũ u, Bà viĩĩ t

Hĩĩ thĩĩ ng thanh đĩ u tiĩĩ ng Chăm và cách ký hiũ u

(1986) không chĩĩ đĩĩ khĩĩ ng đĩĩ nh vĩĩ sũ tĩĩ n tĩĩ hĩĩ thĩĩ ng thanh đĩ u, mà còn đĩĩ xuũĩ t cách ký hiũ u nhĩĩ ng thanh đĩ u y trong văn bĩĩ n. Và gĩĩ n đây, khi thĩĩ p kĩĩ thĩĩ nhĩĩ t cĩ a thĩĩ kĩĩ XXI đã qua, Bà lĩ i hào hĩĩ ng khi đĩĩĩ c sũ chia nhĩĩ ng suy nghĩ cĩ a mình vĩĩ i mĩĩ t hĩĩ c trò đang dùng ngữ âm hĩĩ c thĩĩ c nghiĩĩ m đĩĩ nghiĩĩ cũ u tiĩĩ ng Chăm. Dũũĩ ng nhĩĩ , đĩĩ nh hĩĩĩ ng nghiĩĩ cũ u ngôn ngữ dân tĩĩ c thiũ u sũ cĩ a cô sinh viên Đĩĩ i hĩĩ c Lomonosov năm nào tĩĩ lâu vĩĩ n âm thĩĩ m bĩĩ n bĩĩ nay càng đĩĩ t dào hĩĩ n vĩĩ i vai trò cĩ a mĩĩ t ngữĩĩ i truyĩĩ n lĩ a.

4. Thĩĩ c vĩĩ y, suũĩ t mĩĩ y chĩĩ c năm liên tĩĩ c, tĩĩ nhĩĩ ng bài giĩĩ ng cĩ a Gs Hoàng Thĩĩ Châu mà biĩĩ t bao sinh viên khoa Ngữ văn – Đĩĩ i hĩĩ c Tĩĩ ng hĩĩ p Hà Nĩĩ i xĩ a (nay là hai khoa Ngôn ngữ hĩĩ c và Văn hĩĩ c – Đĩĩ i hĩĩ c Khoa hĩĩ c Xã hĩĩ i & Nhân văn) đã trĩĩĩ ng thành, đã lĩĩ p thân và lĩĩ p nghiĩĩ p. Suũĩ t cuũĩ c đĩĩ i này, Bà vĩĩ n mãi là cô Châu kính yêu cĩ a lĩĩ p lĩĩ p thĩĩ hĩĩ hĩĩ c trò, thĩĩ m chíĩ cĩ nhĩĩ ng hĩĩ c trò không phĩĩ i ngữĩĩ i Viĩĩ t Nam. Mĩĩ i đây, trong mĩĩ t đĩĩ p kĩĩ niũĩ m, GS Shimizu cĩ a Đĩĩ i hĩĩ c Osaka (Nhĩĩ t Bĩĩ n) đã có nhĩĩ ng hoài niũĩ m tuyũĩ t đĩĩ p vĩĩ cô giáo Hoàng Thĩĩ Châu cĩ a ông: “...Thĩĩ c ra lúc đó tôi cĩ m thĩĩ y nhĩĩ mình đang đĩĩĩ c m trong vòng tay m áp cĩ a ngữĩĩ i mĩĩ...”. Tĩĩ nhĩĩ ng am tĩĩĩ ng vĩĩĩ ngôn ngữ hĩĩ c, vĩĩ tiĩĩ ng Viĩĩ t mà Gs Hoàng Thĩĩ Châu đã trĩĩ thành mĩĩ t trong nhĩĩ ng chuyên gia đĩ u tiên ĩĩ Viĩĩ t Nam đĩĩ đĩ y tiĩĩ ng Viĩĩ t ĩĩ nĩĩĩ c ngoài. Đó là may mĩĩ n hay đó là nhĩĩ ng nĩĩ lĩĩ c không mĩĩ t mĩĩ i cĩ a Bà? Nhĩĩ ng báo cáo khoa hĩĩ c đĩĩĩ c công bĩĩ sau nhĩĩ ng ngày tháng giĩĩ ng đĩ y ĩĩ nĩĩĩ c ngoài có lĩĩ chính là câu trĩĩ lĩĩ đĩ y đĩĩ nhĩĩ t. Nhĩĩ ng năm tháng làm chuyên gia ĩĩ Đĩĩ c, ngoài viĩĩ c bĩĩ o vĩĩ thành công luũĩ n án tiĩĩ n sĩ tĩĩ Đĩĩ i hĩĩ c Humboldt vĩĩ đĩĩ tài *Hĩĩ thĩĩ ng ngữ âm trong các phĩĩĩ ng ngữ tiĩĩ ng Viĩĩ t* Bà còn viĩĩ t Giáo trình cĩ sũ tiĩĩ ng Viĩĩ t bĩĩ ng tiĩĩ ng Đĩĩ c

Grundk

urs Vietnamesisch

(1982, tái bĩĩ n 1990; 212 tr.). Và còn cĩ

Ngôn ngữ hĩĩ c ĩĩ Cũĩĩ ng hòa dân chĩĩ Đĩĩ c

(1983) mĩĩ t báo cáo khoa hĩĩ c mang tính tĩĩ ng quát giĩĩ i thiũ u nhĩĩ ng thành tĩ u nghiĩĩ cũ u vĩĩĩ ngôn ngữ hĩĩ c ĩĩ quũĩ c gia này. Tĩĩ ng lĩĩĩ c là mĩĩ t thĩĩ loĩĩ i mà yêu cũ u tiên quyũĩ t phĩĩ i là thu thĩĩ p tài liũ u và nghiĩĩ n ngữĩĩ m tài liũ u. Có lĩĩ Bà đã đĩĩ c rĩĩĩ t nhiũ u đĩĩ rĩĩ i vĩĩ i óc thĩĩ c tiĩĩ n trong nghiĩĩ cũ u khoa hĩĩ c, mà Bà thĩĩ a nhĩĩ n đĩ y tĩĩ hào hĩĩ c đĩĩĩ c tĩĩ nhĩĩ ng ngữĩĩ i bĩĩ n đĩĩ ng nghiĩĩ p Đĩĩ c, nhĩĩ ng tri thĩĩ c vĩĩĩ lĩnh vĩĩ c nghiĩĩ cũ u ngôn ngữ hĩĩ c trên quê hĩĩĩ ng cĩ a K. Marx đĩĩĩ c trình bày phong phú nhĩĩ ng rõ ràng tĩĩ tĩĩ ng giai đĩĩ n vĩĩ i nhĩĩ ng xu hĩĩĩ ng nghiĩĩ cũ u cũng nhĩĩ tĩĩ ng đĩ a hĩĩ t nghiĩĩ cũ u cĩ thĩĩ . Cũng cùng mĩĩ ch suy nghĩ ĩĩ y, sau nĩĩ a năm giĩĩ ng đĩ y ngôn ngữ và văn hĩĩ c Viĩĩ t Nam tĩĩ Đĩĩ i hĩĩ c Bĩĩ c Kinh, Bà viĩĩ t

Viĩĩ t Nam hĩĩ c ĩĩ Trung Quũĩ c

(1998) vĩĩ i mĩĩ c đích giĩĩ i thiũ u nhĩĩ ng cĩ sũ giĩĩ ng đĩ y và nghiĩĩ cũ u vĩĩ Viĩĩ t Nam trên khĩĩ p đĩĩ t nĩĩĩ c rĩĩ ng lĩĩ n này. Song đĩĩĩ ng nhĩĩ không chĩĩ đĩĩ ng lĩĩ ĩĩ viĩĩ c giĩĩ i thiũ u, mĩĩ c dù chĩĩ riêng danh mĩĩ c nhĩĩ ng công trình liên quan đĩĩ n Viĩĩ t Nam cĩ a các nhà Viĩĩ t Nam hĩĩ c ngữĩĩ i Trung Quũĩ c ĩĩ phĩĩ n thĩĩ mĩĩ c và chú thích cuũĩ i bài đã là mĩĩ t ngữũĩ n thông tin phong phú chĩĩ chĩĩ a kĩĩ nĩĩĩ dung

chính văn, bài viết còn chia sẻ những kinh nghiệm trong việc dạy tiếng Việt cho người Trung Quốc. Đối với việc học tiếng Việt ở Nhật Bản, trình độ tình hình rất nhiều người Nhật đến Việt Nam để tu nghiệp và giao lưu văn hóa những năm 90, Bà từng hợp tác tài liệu về

Học tiếng Việt đang là thời kỳ vàng của Nhật Bản

(1998) những mặt lợi ích báo cho mặt trào lưu văn hóa rất đáng được quan tâm và có vai trò thúc đẩy tình hữu nghị giữa hai nước. Với đời sống văn hóa gần 15 năm, chúng ta càng hiểu giá trị của bài viết này. Bên cạnh những bài viết mang tính chất giới thiệu, cung cấp thông tin, Gs Hoàng Thị Châu dù sao vẫn là một nhà giáo. Những những kinh nghiệm trong lĩnh vực Dạy tiếng Việt những người nước ngoài, Bà đã có những bài nghiên cứu mang tính chất học thuật chuyên sâu tham dự những hội nghị và giới thiệu về tiếng Việt.

Vấn đề phát âm chuẩn và phát âm phổ thông trong việc dạy tiếng Việt cho người nước ngoài (1996) là một báo cáo trình bày khái quát về tình hình phát âm tiếng Việt, mà Bà cho rằng tất cả đều đang dùng phương ngữ của mình sinh ra để giao tiếp xã hội, nên là một thách thức đối với việc dạy người nước ngoài học tiếng Việt. Tuy việc xác định cách phát âm chuẩn bằng trí tuệ ngôn ngữ học, Bà đã đưa ra cách khắc phục cho những khó khăn này theo hai hướng chuẩn mực và chuẩn thao tác. Vấn đề luôn tràn trề với việc dạy phát âm tiếng Việt, sau 15 năm, Bà viết

Vấn đề ngữ âm học dạy phát âm và chính tả (cho học sinh và người nước ngoài)

(2011). Bài viết này Bà đã dùng những triết lý ngữ âm học như hình thang nguyên âm với sự phân biệt về 3 độ nâng hàm và 3 vị trí của lưỡi để dạy nguyên âm; hay như phân biệt phụ âm thành những cặp đôi lập để việc học hành ghép vần không gây nhầm lẫn. Đối với việc dạy thanh điệu, Bà cung cấp những “mô-đun” để có thể giúp trẻ học và người nước ngoài hiểu đúng và dùng đúng 6 thanh của tiếng Việt. Phát âm là một trong những bài học tiên quyết khi muốn học và muốn giới thiệu sinh ngữ nào, cho với hai bài viết lý thuyết ngữ âm học làm cơ sở Gs Hoàng Thị Châu đã có những đóng góp dù là giới thiệu những thuật ngữ chính xác, tên gọi và rất hữu dụng về phương pháp dạy tiếng Việt.

5. Khoa học xã hội và nhân văn, hơn bất kỳ ngành học nào khác yêu cầu sự uyên bác những mặt tiếng để bắt buộc. Uyên bác là sâu và rộng. Rộng là thời gian phạm vi tri thức bao trùm nhiều lĩnh vực liên quan còn sâu là để chắc chắn, thấu hiểu đến những nguồn cội và vấn đề để có thể tiếp. Trong những học vấn hiểu biết, chúng ta bàn nhiều về những phương pháp tiếp cận liên ngành. Lý thuyết và những luận bàn về những phương pháp tiếp cận hàn lâm cao siêu đến khó hiểu, cách đây không lâu gần nhà tôi, Hoàng Thị Châu đã có những bài viết kết nối ngôn ngữ học với xã hội học. Trình độ những người kết nối mặt bài viết được đăng trên Tạp chí nghiên cứu lịch sử với vai trò những mặt phức tạp với mặt những đi giới thiệu ý kiến đáng chú ý – *Vấn đề tìm số liệu trong ngôn ngữ dân tộc* (1967).

Trong kho tàng tài liệu tiếng Việt có rất nhiều thành phần bổ sung cho những học vấn và chính những thành phần này là nguồn số liệu vô cùng phong phú. Tuy thế trình độ tiếp cận và thẩm chí của ngày nay khác, giới học đã quan tâm nhiều và tận dụng tài liệu đa ngành tài liệu ngôn ngữ khai thác để tiếp cận những học vấn theo Gs Hoàng Thị Châu còn có hai nguồn ngữ liệu để tiếp cận quan trọng có thể trở thành số liệu là tiếng địa phương và địa danh. Sau bài viết mang tính định hướng này, Bà tiếp hợp ngữ liệu ngôn ngữ để viết một chùm những bài liên quan đến thời kỳ số số để góp phần xóa đi lập luận huyênh hoang và nhà nước Văn Lang để tiên công lịch sử dân tộc. Gs xã hội học Trần Quốc Văn cũng đã đề cập tình mà trích lời cách lý giải của Bà về từ “phổ độ”

[1]

. Vĩ i nhĩ ng thĩ pháp cĩ a ngôn ngữ hĩ c so sánh và ngữ âm hĩ c ĩ ch sĩ , Gs Hoàng Thĩ Châu *Tim hiĩ u ĩ “phĩ đĩ o” trong truyĩ n thuyĩ t Hũng Vĩĩ ng* (1967) đĩ chĩ ng minh “phĩ đĩ o” không phĩ i là mĩ t tĩ Hĩn nhĩ trĩĩ c đĩ vĩ n đĩĩ c quan niĩ m mà là mĩ t tĩ Vĩĩ t cĩ đĩĩ c phiên âm cĩ mĩ i quan hĩ tĩĩ ng ĩ ng vĩ i pĩ tao, mĩ tao, pa tao, bĩ tao, pa đao, tĩ o, đĩ o cĩ a các ngôn ngữ dân tĩ c thiĩ u sĩ Vĩĩ t Nam hiĩ n nay vĩ mĩ t ngữ âm và cùng chung mĩ t ý nghĩa từ trĩĩ ng, thĩ lĩnh tĩ i cao. Tĩ p theo là nhĩ ng phân tích vĩ tĩ c danh “Lang”, vĩ tên xĩ thôn bĩ t đĩ u bĩ ng “Kĩ , Cĩ” đĩ xác đĩ nh *Mĩĩ c Vĩn Lang và đĩĩ ng vĩ c đĩ a nó qua tài liĩ u ngôn ngữ hĩ c* (1968) là bao gĩ m mĩ t phĩ n Lĩĩ ng Quĩ ng và miĩ n Bĩ c nĩĩ c ta hiĩ n nay. Còn bài vĩĩ t cũng tham đĩ Hĩĩ nghĩ Nghiên cĩ u thĩ i kĩ ĩ ch sĩ Hũng Vĩĩ ng năm đĩ – *Vĩĩ nét vĩ ĩ chĩ c xĩ hĩ i nĩĩ c Vĩn Lang qua tài liĩ u ngôn ngữ hĩ c* (1968) ĩĩ cung cĩ p mĩ t cái nhìn hĩ thĩ ng vĩ mĩ t công xĩ kiĩ u chĩ u ĩĩ hoĩn toĩn biĩ t ĩĩ p và cĩ phĩ n “manh mĩn” giĩ a các khu vĩ c quĩ n cĩ tĩ i Bĩ c bĩ Vĩĩ t Nam do hĩ thĩ ng tên Kĩ và mĩ ng ĩĩĩ thĩ ngĩ dày đĩ c cung cĩ p, cùng vĩ i mĩ t xĩ hĩ i phân tĩ ng rĩ t bĩ i nhĩ ng tĩ xĩ ng hĩ chĩ c vĩ trong truyĩ n thuyĩ t mà đĩ n nay vĩ n còn tĩ n tĩ i ĩ nhĩ ng dân tĩ c gĩ n ngữ hĩ vĩ i tĩĩ ng Vĩĩ t. Sau nhĩ ng suy tĩ vĩ thĩ i đĩ i Hũng Vĩĩ ng nhĩ là nhĩ ng thao tác kiĩ m chĩ ng vĩ c vĩ n đĩ ng ngôn ngữ hĩ c lý giĩ i mĩ t vĩ n đĩ ĩ ch sĩ cĩ thĩ , Gs Hoàng Thĩ Châu đĩ cĩ nhĩ ng tĩ ng kĩ t khĩi quát vĩ mĩ i quan hĩ mĩ t thiĩ t tĩ t yĩ u giĩ a *Ngĩn ngữ hĩ c và Sĩ hĩ c* (1971).

Nĩ u ĩ ch sĩ cho chĩng ta cái nhìn xuyên suĩ t quá khĩ , hiĩ n tĩ i và vĩ lai thì không gian đĩ a lý cung cĩ p mĩ t tĩ m nhìn bao quát, hay nĩi mĩ t cách khĩc là mĩ t phĩ i cĩ nh rĩ ng ĩĩ n trong tĩĩ ng tác giĩ a các thành tĩ . Sau nhĩ ng đĩng gĩp vĩ tĩ liĩ u cho sĩ hĩ c, Gs Hoàng Thĩ Châu trĩ vĩ nhĩ ng vĩ n đĩ cĩ a bĩ n thĩn tĩĩ ng Vĩĩ t trong mĩ i tĩĩ ng liĩn vĩ i ngữ hĩ và ngữ vĩ c tĩ đĩĩ m nhìn cĩ a các chiĩ u kĩch khĩc nhau – ĩ ch sĩ và đĩ a lý. *Vĩĩ nét vĩ đĩ a lý – ngôn ngữ hĩ c ĩĩ Đĩng Đĩĩ ng* (1985) cĩ thĩ xem nhĩ ĩĩ tuyên ngôn cĩ a Bà vĩ sĩ liĩn hĩ mĩ t thiĩ t giĩ a ngôn ngữ vĩ i các vùng đĩ a lý trong chiĩ u dài ĩĩ ch sĩ . Vĩĩ c khĩ o sĩt các ngôn ngữ ĩĩ Đĩng Đĩĩ ng cho thĩ y cĩ hai khu vĩ c rĩ ràng: mĩ t sĩ hiĩ n tĩĩ ng chĩ gĩ p ĩĩ phĩ a bĩ c (trong tĩĩ ng Lào, Thĩi Tĩy Bĩ c, Tĩy Nũng, Mĩĩ ng và phĩĩ ng ngữ Bĩ c bĩ) còn mĩ t sĩ hiĩ n tĩĩ ng ĩĩ chĩ xuĩ t hiĩ n ĩĩ phĩĩ ng nam (tĩĩ ng Thĩi Lan và phĩĩ ng ngữ Nam bĩ). Kĩ t thĩc bài vĩĩ t là mĩ t ĩĩ gĩ i mĩ “Sĩ khĩc nhau đĩ cĩ thĩ bĩ t nguĩ n tĩ cĩ tĩ ng” đĩ đĩ nh hĩĩ ng cho nhiĩ m vĩ khĩi phá vĩ nguĩ n gĩ c cĩ a nhĩ ng ngôn ngữ hiĩ n đĩĩ n ĩĩ khu vĩ c trong mĩ i quan hĩ hĩ hĩng cũng nhĩ tĩĩ p xĩc cĩ a chĩng. ĩĩ Hĩĩ nghĩ ngôn ngữ hĩ c Xĩ – Vĩĩ t, Gs Hoàng Thĩ Châu vĩĩ t vĩ *Mĩ t ĩĩ chĩ trĩ chung đĩ a nhĩ u ngôn ngữ Đĩng Nam ĩĩ* (1983) đĩ xác đĩ nh nguĩ n gĩ c cĩ a tĩ chĩ trĩ “nĩ” cĩ a nhĩ u ngôn ngữ trong khu vĩ c. Cũng cùng phĩĩ ng pháp ĩĩ y, bĩ ng nhĩ ng thĩ pháp ngôn ngữ hĩ c phân tích, Bà chĩ ra *Quan hĩ hĩ hĩng cĩ a các ngôn ngữ Đĩng Đĩĩ ng qua nhĩ ng đĩ c đĩĩ m ngữ pháp và đĩ u ĩĩ o ĩĩ* (1983, tĩĩ ng Đĩ c). Rĩĩ Bà ĩĩ i tĩĩ p tĩ c *Xem ĩĩ i quan hĩ gĩ a tĩĩ ng Vĩĩ t và ngành Thĩi qua mĩ t sĩ ĩĩ c ĩĩ* (1998). Lĩ y cĩ sĩ tĩ sĩ tĩĩ ng đĩ ng cĩ a tĩĩ ng Vĩĩ t và mĩ t sĩ ngôn ngữ thuĩ c ngành Thĩi vĩ nhĩ ng tĩ c tĩ , nhĩ ng nhĩm gĩ m nhĩ ng tĩ vĩ a cĩ liĩn hĩ vĩ i nhau vĩ nghĩa ĩĩ cĩ liĩn hĩ vĩ i

nhau vớ mớ t ngố âm, tác giớ đã đờ a ra mớ t chớ kiớ n cớ a mình vớ loớ i hình cớ a tiớ ng Viớ t. Bà cho rớ ng quá trình tiớ p xúc lâu dài đờ ng bớ ng sông Hớ ng và sông Mã vớ i các ngôn ngố Thái và sau đó là tiớ ng Hán đã thay đờ i loớ i hình tiớ ng Viớ t tớ c tớ ng Môn – Khmer thành mớ t ngôn ngố thuớ c hớ Hán – Thái. Suy nghĩ này cớ a Bà đờ ng nhớ chia sớ vớ i cách phân loớ i cớ a H. Maspéro. Và gớ n đây, trên con đờ ng luôn tìm tòi không đờ nh ngớ i nghớ , Bà phát hiớ n ra mớ t nguớ n ngớ liớ u vô cùng phong phú, đó chính là hớ thớ ng sớ đờ m cớ a các ngôn ngố . Năm 2009, khi đã 75 tuớ i, Gs Hoàng Thớ Châu vớ n trình bày báo cáo

Cớ u tớ o tớ cớ a hớ thớ ng sớ đờ m trong các ngôn ngố

(2009) tớ i phiên toàn thớ cớ a Hớ i nghớ quớ c tớ Nghiên cớ u và giớ ng đờ y ngôn ngố , văn hóa Viớ t Nam – Trung Quớ c. Bài viớ t là sớ giớ i mã hớ thớ ng sớ đờ m trong các ngôn ngố trớ i dài trên nhớ ng ngố tớ c khác nhau tớ đờ ng sang tây đờ khám phá cách tớ duy mang tính phớ quát cớ a toàn nhân loớ i cũng nhớ nhớ ng đờ c trớ ng dân tớ c cớ a nhớ ng chớ nhân tớ ng hớ thớ ng sớ đờ m phớ n ánh qua ngôn ngố . Và hớ thớ ng sớ đờ m lớ i mớ t lớ n nớ a cung cớ p ngớ liớ u đờ giớ i quyớ t đờ c mớ t đờ tài tớ lâu đã có rớ t nhiớ u tranh cãi, Bà

Thớ giớ i thích cách phân vùng ngố tớ c Nam Á trên cớ liớ u hớ thớ ng sớ đờ m

(2011). Dù rớ ng khiêm tớ n đờ t tiêu đờ là “Thớ” nhớ ng bài viớ t thớ c sớ đã minh đờ nh đờ c đờ a bàn cớ trú cớ a các nhóm dân cớ thuớ c hớ ngôn ngố Nam Á. Đờ a bàn “quen thuớ c” mà Bà đã phác hớ a trong bài viớ t đờ u tiên nghiên cớ u vớ tên sông cách đây chớ ng 50 năm. Hoàng Thớ Châu vớ n luôn là mớ t nhà khoa hớ c có “huớ nhấ n”. Bà luôn khái quát đờ c nhớ ng vớ n đờ rớ ng lớ n tớ nhớ ng cớ liớ u giớ n đờ n mà không kém phớ n đờ c đáo khiớ n không ít lớ n hớ c giớ i phớ i ngớ ngành.

6. Năm hớ ng nghiên cớ u trong cuớ c đờ i làm khoa hớ c cớ a Gs Hoàng Thớ Châu (Đờ a danh hớ c, Phớ ng ngố hớ c, Ngôn ngố các dân tớ c thiớ u sớ , Đờ y tiớ ng Viớ t nhớ mớ t ngoớ i ngố và Ngôn ngố hớ c lớ ch sớ và đờ a lý) tớ ng chớ ng là nhớ ng mớ nh ghép rớ i rớ c, nhớ ng đờ ng thớ ng song song trên tớ ng phớ ng diớ n chớ ng bao giớ có thớ gớ p đờ c nhau nhớ ng thớ c tớ lớ i hài hòa trong sớ gớ n kớ t bớ i Ngố âm hớ c. Ngố âm hớ c nhớ mớ t chiớ c chìa khóa giúp Bà khám phá nhớ ng vớ n đờ mớ i, khớ o chớ ng nhớ ng nan đờ cũ trên đờ m dài hớ c tớ p và nghiên cớ u. Ngố âm hớ c cung cớ p nhớ ng cớ sớ đờ giớ i mã nhớ ng đờ a danh ớ Viớ t Nam và khu vớ c. Phớ ng ngố hớ c cũng đờ c cớ thớ hóa tớ nhớ ng phân biớ t ngố âm. Nớ u không có cớ sớ mô tớ ngố âm các ngôn ngố dân tớ c thiớ u sớ thì không thớ khái quát loớ i hình ngố âm và càng không thớ tiớ n tớ i xây đờ ng bớ chớ ghi âm phù hớ p. Đờ i vớ i đờ a hớ t đờ y tiớ ng Viớ t nhớ mớ t ngoớ i ngố , đờ y phát âm lớ i càng quan trớ ng nhớ ng tớ lâu ít đờ c quan tâm đúng mớ c nên nhớ ng hớ ng đờ n vớ n đờ ng ngố âm vào giớ ng đờ y cớ a Bà càng trớ nên giá trớ . Đờ c biớ t, ngố âm hớ c và nhớ ng thớ pháp nghiên cớ u đã mớ ra nhớ ng nghiên cớ u liên ngành giớ a nghiên cớ u ngôn ngố và nghiên cớ u lớ ch sớ , nghiên cớ u đờ a lý. Nhớ ng quy luớ t ngố âm giúp phớ c nguyên đờ c đờ ng cớ cớ a nhớ ng tớ gớ c Viớ t đờ c văn tớ hóa mà mớ t sớ vớ n đờ lớ ch sớ giai đờ n cớ xớ a đờ c lý giớ i. Cũng chính bớ ng nhớ ng phân tích tớ ng đờ ng vớ mớ t ngố âm đờ thớ y đờ c vùng phân bớ cớ a các ngôn ngố hớ hàng. Tớ ng chớ ng ngố âm hớ c vớ i nhớ ng yêu cớ u vớ sớ chính xác, tớ mớ sớ ớ nh hớ ng tớ i phong cách cớ a nhớ ng nhà ngôn ngố hớ c dùng ngố âm nhớ mớ t đờ ng hớ ng tiớ p cớ n, song có lớ Gs Hoàng Thớ Châu là mớ t trớ ng hớ p đờ c biớ t. Bà luôn vớ t qua nhớ ng hớ n chớ cớ a sớ phân tích vớ n vớ t mà hớ ng tớ i nhớ ng vớ n đờ có tính khái quát, mang bóng hình cớ a ngớ i khai phá. Quớ thớ c, suớ t cuớ c đờ i mình, Bà đã bớ n bớ nhớ mớ t con thuyớ n chớ nớ ng nhớ ng tri thớ c ngôn ngố hớ c đờ n vớ i cuớ c đờ i.

Và có lẽ rĩ đây “cô Châu” sĩ chĩ ng còn là con thuyĩn cô đĩ c giĩ a khĩi sĩng nĩ a. Bĩn bè đĩ ng nghiĩp trĩn trĩn nhĩ ng công viĩ c cĩ a Bà, nhĩ ng hĩ c trĩ chân chính luôn giĩ mãi trong tim hình ĩ nh cô giáo khĩ kĩnh cĩ a hĩ và xĩ hĩi cũng đĩ cĩ cách riĩng đĩ vinh danh Bà. Hĩ c hàm Giáo sĩ, hĩ c vĩ Tiĩn sĩ, danh hiĩ u Nhà giáo Nhân dân, Giĩ i thĩĩ ng Nhà nĩĩ c vĩ khoa hĩ c và công nghĩ. Nhĩ ng đĩĩ ng nhĩ tĩ cĩ nhĩ ng danh hiĩ u ỹ nhĩ t nhĩi trĩĩ c chĩ mĩ t đĩĩ u duy nhĩ t Bà giĩ i lĩi, đĩ là nhĩ ng suy tĩ vĩ ngôn ngĩ hĩ c, vĩ tiĩ ng Viĩ t và vĩ viĩ c ỹ ng đĩĩ ng chúng vào cuĩ c sĩ ng.

Trong cuĩ c đĩi này, mĩi con ngĩĩi sĩ lĩ a chĩ n cho mình mĩ t dòng chĩ y. Cĩ nhĩ ng dòng chĩ y muĩ n vĩĩ n mình thĩ hiĩ n tài năng vĩĩ t trĩi đĩ đĩĩ c long lanh đĩĩ i ánh nĩ ng mĩ t trĩi nhĩ ng cũng cĩ nhĩ ng ngoĩ i lĩ nhĩ nhĩng ỹ n mình thành dòng nĩĩ c ngĩ m đĩ lĩ ng lĩi trĩĩ m tích mà cũng đĩ ỹm thĩ m tĩĩ i tĩ m cho nhĩ ng mĩ m cây non nĩ t. Hoàng Thĩ Châu là mĩ t trong nhĩ ng mĩ ch nĩĩ c ngĩ m tinh khiĩ t ỹ y./.

[1] Bài viĩ t Vĩ danh hiĩ u “Hũng Vĩĩ ng” cĩ a GS Trĩn Quĩ c Vĩĩ ng in trong Hũng Vĩĩ ng đĩĩ ng nĩĩ c - tĩ p 3, NXB Khoa hĩ c xĩ hĩi, 1973, tr. 353-355.